

Smysl Evropy a naše fobie

[Tomáš Sedláček](#)

13. 05. 2014 | 14:14

Pochopila to většina národů: dnes spočívá úspěch a síla země ve schopnosti spolupracovat a vycházet s dalšími zeměmi, nikoli ve snaze hrát si na vlastním písečku a dupat kolem v rámci jakési suverenity. I velké a silné národy to pochopily, o to smutnější je kampaň české skomírající pravicové strany, která v ní dokonce tvrdí lež, že hájit korunu znamená hájit zdravý rozum. Uráží tím nejen drtivou většinu evropských zemí, ale i své vlastní voliče, kteří povětšinou s eurem problémy nemají. A uráží tím i zdravý rozum.

Jestli jsme se něco naučili od George W. Bushe, tak to, že i nejmocnější země světa, která by se suverénně chovat mohla a nemusela by vůbec brát ohledy na země jiné, tímto chováním ztrácí a oslabuje tím samu sebe. I pro takovou ekonomickou, diplomatickou, vojenskou a technologickou supervelmoc, jako jsou USA, je výhodnější, pokud se části své suverenity vzdá a vytvoří koalici s jinými, byť "slabšími" zeměmi. Jinými slovy, nedělá věci po svém, ale konzultuje, ustupuje, hledá spojence, dává prostor jiným a tak dále. Je to koneckonců pradávný princip lidské rasy. Nepřežíváme kvůli tomu, že jedinec sám je silný, ale proto, že si navzájem pomáháme.

Chování malé české strany je v tomto pohledu ještě úsměvnější.

Ale zpět k euru, které se u nás dokolečka diskutuje už nejméně deset let. Chápu, o měnovém režimu lze diskutovat. To, co vidíme na billboardech kdysi seriózní pravicové strany, se blíží hloupému populismu. A někde populismus přechází již do otevřené a vědomé lži. Tak třeba věta, že euro přináší zdražení, je nepravdivá - v žádné zemi nedošlo po zavedení eura k výraznému nárůstu inflace. Seriózní studie hovoří o nárůstu inflace z titulu eura v řádech nízkých jednotek desetin procenta, pod rozlišovací schopnost jakéhokoli serióznějšího komentáře. Ano, dochází k dobře dokumentovanému optickému klamu, některé položky - jako je káva - občas podraží znatelně, to je však kompenzováno snížením cen jinde - u větších položek, kde to tak vidět není. Výsledkem tedy žádné zdražení není. Chápu, že tato strana nemá jediného ekonoma, ale i neekonom, než něco takového vyvěsí na billboard, by si měl nejdříve ověřit, jaké "zdražování" nastalo v jiných zemích, které euro měly dřív.

Na příkladu Ukrajiny lze hezky vidět, co se může stát se zemí, která neví, kam patří, a příliš dlouho žila na "území nikoho". I u nás lze občas překvapivě u některých politiků vidět tendence naší zemi vmanévrovat zpět do této "země nikoho" (tedy pod možnou sféru ruského vlivu). A je to o to překvapivější, že je tato tendence vidět u politiků, kteří si říkají pravicoví a ohánějí se svobodou rozhodování. Je smutné, že právě toto dědictví bývalého prezidenta, který sám o sobě upadá čím dál tím hlouběji do irelevance, je něco, co si jeho bývalá strana nechala vytesat do štítu a s touto eurofobií vyrazila do evropských voleb.

České republice to v EU sluší. Posunuli jsme se nejen ekonomicky, ale i kulturně a mám pocit, že za poslední roky došlo k výrazné depupkizaci naší republiky. Dnes je celkem běžné vidět Čechy, jak si vesele lyžují v alpských střediscích, a ještě si libují, že je to vyjde levněji než Špindl - což je něco, o čem by se asi nikomu z nás ještě před deseti lety ani nezdálo. Také by mě zajímalo, koho z nás v životě byt' na minutu zdržela mytická evropská byrokracie - kdo z normálních lidí musel vyplňovat byt' o jeden formulář navíc kvůli EU?

Těžko si představit, kde bychom asi byli, kdybychom eurofobii této strany uvedli v praxi a v EU vůbec nebyli, ale byli, jako třeba Ukrajina, mimo. A mimochodem, jedná se o eurofobii, nikoli eurorealismus. Eurorealista totiž vidí výhody i nevýhody a mluví o nich vyváženě a dá se s ním rozumně mluvit. Eurofob vidí za vším evropským cosi podezřelého a vyvolává to v něm obavy a strach, tedy fobii.

Psáno pro HN

Ekonomie jako dominantní morální škola dneška

[Tomáš Sedláček](#)

21. 03. 2014 | 10:33

Mnoho dnešních debat se točí kolem toho, jak zavést etiku do ekonomie. Jako by ekonomie stála neutrálně mimo. Zapomínáme přitom na to, že ekonomie již svoji etiku má. Zvláštní, nediskutovaná, ale má. Z dálky se ekonomie tváří jako neutrální, technická, vědecká disciplína. Přitom je to spíše etická škola, která hlásá morální doktríny skrze výše zmíněné nástroje. Etiky jsou různé - komunisté měli svoji, nacisté také, pak je křesťanská etika či ateistická. Prostě to, že něco má svou etiku, ještě neznamená, že je to etika přijatelná. **Maximalizuj svůj užitek...**

Co tedy hlásá, učí ekonomická etika? Že je člověk egoista, že na světě není nic jako oběd zadarmo a že je v pořádku být egoista, protože to je přirozené. S tím se prostě - do slova a do písmene - počítá. S ničím jiným se počítat nedá, a tak se jakékoli jiné chování nedoporučuje. Pohled na svět, který ekonomická etika učí, je tedy cynický.

Nedílnou součástí ekonomie pak je učení o imperativu užitku. Člověk je zde od toho, aby maximalizoval svůj užitek, na zbytek nemá brát ohledy. Náboženský/skautský/asketický/viktoriánský imperativ sebeomezení byl nahrazen příkazem: Musíš si užívat, musíš zvyšovat svůj užitek! Není to tedy jen nevaž se odvaž se, ale nesmíš se vázat, musíš se odvázet.

Ekonomie také hodně věří a hovoří o svobodě. Je to její základní hodnota: předpoklad, nástroj i cíl. Zde je hezky vidět, jak se tato víra dostává do konfliktu s jinou proklamovanou ekonomickou hodnotou: bezhodnotovostí, neutralitou.

A jaká je cesta k této (ekonomické) svobodě? No přece skrze práci, píli a houževnatost - a to už se skoro blížíme k opovrhanému "Arbeit macht frei". Čemuž otevřeně nikdo nevěří, ale přesto se podle toho de facto chováme.

Také si všimněme, jaký důraz klade ekonomie na efektivitu. Jak věří v neustálý růst, který je opět trojjediný: je předpokladem, nástrojem a výsledkem ekonomické snahy. Ekonomie také zvláštním způsobem potlačuje emoce a hovoří jenom o racionalitě. Také si všimněme, jak se ekonomické argumenty stávají těmi nejdůležitějšími - ať už řešíme korupci, umění (a jejich návaznost na HDP) nebo vypočítávání ekonomických dopadů intervence na Ukrajině. Kdypak by se v minulosti stalo, že by obchodníci měli tak veliké slovo v takovýchto věcech? ... **a nedbej na dopady**

Minulý týden jsem na tomto místě psal o tom, že neexistuje žádná neviditelná ruka, jenom naše ruce, které staví nebo boří, hojí nebo zraňují. Dalším z etických učení současné ekonomie je, že na dopady našeho podnikání na tomto světě nemáme brát zřetel. Vše, i zlé úmysly, se v dobré obrátí. Což je velice silný etický výrok - tato víra přece není sama sebou.

Je také zajímavé všimnout si, co ekonomie potlačuje tam, kde mlčí. Nemluví se moc o společenské spravedlnosti (to se nějak přesunulo k sociologům nebo filozofům) ani o zodpovědnosti. Nemluví se o solidaritě, byť ji denně užíváme a debatujeme. Nemluví se o věcech, které nejde spočítat. Nehovoří se o omezenosti našich modelů. Nehovoří se o tom, že předpoklad je předpoklad, a nikoli artikl víry, o kterém se lze hádat s (ekonomickými) bezvěrci.

Problém není v tom, že ekonomie má svoji vlastní etiku. Problém je v tom, že se o ní nehovoří, že jsme ji koupili, ani nevíme kde a za kolik. Že jí občas bezvědomě podřizujeme vše ostatní. Současná debata o kupčení kolem Ukrajiny je toho žalostným projevem.

Na jednu stranu je to pochopitelné. Ekonomie si zdánlivě nemůže dovolit meditoval v ústraní a čekat, až se dané spory dostatečně filozoficky vyřeší. Musí jednat. Ale pak se na druhou stranu nesmí divit, že staví barokní zámek z elegantní logiky, který ovšem stojí na písku. Problémy neodejdou tím, že předpokládáme, že odešly.

Psáno pro HN